

Голас Радзімы

№ 49 (1879)
6 снежня 1984 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

ВЕЧНАЯ НАША
УДЗЯЧНАСЦЬ ТЫМ,
ХТО ЗМАГАУСЯ ЗА
СВАБОДУ РАДЗІМЫ
У ГАДЫ МІНУЛАЙ
ВАЙНЫ

«Зноў сярод
людзей», «Застаюся
жыць»
стар. 3, 6

ЗАПРАШАЕМ
НАШЫХ

«Вялікая Айчынная
вайна: як кавалася
Перамога»
стар. 5

У ТВОРАХ МІХАСЯ
ЛЫНЬКОВА —
ПАРТРЭТ ЦЭЛАГА
НАРОДА

«Быў верным
праўдзе»
стар. 7

Штодзень мінчан і гасцей беларускай сталіцы абслугоўваюць 853 аўтобусы. Яны з'яўляюцца, на думку пасажыраў, самым зручным і да таго ж таным відам грамадскага транспарту. Праезд у аўтобусе ў любы канец горада, на любую адлегласць каштуе ўсяго 4 капейкі. Статыстыка сцвярджае, што аўтобусамі ў Мінску перавозіцца штогод больш за 400 мільёнаў пасажыраў.
НА ЗДЫМКУ: высокі клас абслугоўвання забяспечваюць вадзіцелі Анатоль ВЯРШЫНІН і Віктар ЛУФЕРАУ.
Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

падзеі • людзі • факты

У ІНТАРЭСАХ ДОБРАСУСЕДСТВА
І СУПРАЦОЎНІЦТВА

Рознабавыя дзелавыя кантакты СССР і Аўстрыі, з'яўляючыся добрым прыкладам супрацоўніцтва дзяржаў з рознымі грамадскім ладам, развіваюцца дынамічна, да ўзаемнай выгады.

Новым павярджэннем гэтага стала будаўніцтва металургічнага завода ў беларускім горадзе Жлобін, ажыццёўленае ў кароткі тэрмін пры цесным узаемадзеянні савецкіх арганізацый з аўстрыйскім дзяржаўным прамысловым канцэрнам «Фэст-Альпіне» і з удзелам італьянскай фірмы «Даніелі».

На ўрачыстасці, прысвечаныя ўводу ў дзеянне прадпрыемства, у Жлобін прыбылі Федэральны канцлер Аўстрыйскай Рэспублікі Фрэд Зінавац, які знаходзіўся ў Савецкім Саюзе з афіцыйным візітам па запрашэнню Савецкага ўрада, першы намеснік Старшыні Савета Міністраў СССР І. Архіпаў, Старшыня Савета Міністраў Беларускай ССР У. Бровікаў.

У адным з цэхаў прадпрыемства адбыўся мітынг. Старшыня Гомельскага аблвыканкома А. Камай, генеральны дырэктар канцэрна «Фэст-Альпіне» Х. Апфальтэр, дырэктар металургічнага завода Д. Акапаў, аўстрыйскі і савецкі рабочыя В. Райштэтэр і А.

Бажынскі, якія выступілі на ім, гаварылі аб зацікаўленасці СССР і Аўстрыі і далей павялічваць тэмпы і эфектыўнасць гандлёва-эканамічных сувязей, удасканалваць іх формы. Савецка-аўстрыйскае супрацоўніцтва, для якога характэрны шчырае імкненне да ўзаема разумення, давер'е партнёраў адзін да аднаго, падкрэслівалі яны, аднавідае інтарэсам народаў дзвюх краін.

У час свайго візіту ў Савецкі Саюз Федэральны канцлер Аўстрыйскай Рэспублікі Ф. Зінавац быў прыняты ў Крамлі Генеральным сакратаром ЦК КПСС, Старшыней Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР К. У. Чарненкам.

Адбыліся таксама савецка-аўстрыйскія перагаворы, у ходзе якіх Старшыня Савета Міністраў СССР М. Ціханаў і Ф. Зінавац абмеркавалі пытанні двухбаковых адносін, а таксама абмяняліся думкамі па некаторых актуальных міжнародных праблемах, якія маюць ўзаемную цікавасць.

НА ЗДЫМКУ: у час сустрэчы Федэральнага канцлера Аўстрыйскай Рэспублікі Ф. ЗІНАВАЦА ў Мінскім аэрапорце.

ГУТАРКА
К. У. ЧАРНЕНКІ
З Н. КІНАКАМ

Генеральны сакратар ЦК КПСС, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР К. У. Чарненка сустраўся ў Крамлі з лідэрам лейбарысцкай партыі Вялікабрытаніі Н. Кінакам.

Адбыўся абмен думкамі па актуальных пытаннях сучаснай міжнароднай абстаноўкі і англа-савецкіх адносін.

К. У. Чарненка падкрэсліў, што ў СССР па заслугах ацэньваюць ролю, якую лейбарысцкая партыя адыгрывае ў палітычным жыцці Вялікабрытаніі. Савецкі Саюз шчыра жадае мець добрасуседскія адносіны з Вялікабрытаніяй, супрацоўнічаць з ёю на аснове раўнапраўя і ўзаемнай выгады.

Н. Кінак, спаслаўшыся на прыняты апошняй канферэнцыяй лейбарысцкай партыі дакумент «Абарона і бяспека для Брытаніі», падкрэсліў, што ў выпадку прыходу да ўлады лейбарысты маюць цвёрды намер будаваць сістэму нацыянальнай абароны на бяз'ядзернай аснове, вывесці любую ядзерную зброю з брытанскай тэрыторыі.

У адказ на гэта К. У. Чарненка адзначыў, што Савецкі Саюз з першых дзён стварэння ядзернай зброі паслядоўна выступае за аб'ядленне яе па-за законам, за знішчэнне яе запасаў. Найлепшым вырашэннем была б імяна поўная ліквідацыя ядзернай зброі ва ўсім свеце. Але Савецкі Саюз вітае і частковыя меры, якія вядуць да гэтай мэты, — пагадненні аб скарачэнні ядзерных узбраенняў, стварэнне бяз'ядзерных зон у розных раёнах свету і іншыя адпаведныя крокі.

Савецкі Саюз, падкрэсліў К. У. Чарненка, быў бы гатоў скараціць і фізічна ліквідаваць такую частку сваіх ракет сярэдняй дальнасці ў еўрапейскай частцы СССР, якая адпавядала б колькасці ядзерных ракет, ліквідуемых англійскім бокам. Ажыццёўленне Брытаніяй поўнага ядзернага раззбраен-

ня з ліквідацыяй адпаведных замежных баз стварыла б умовы, пры якіх СССР гарантаваў бы, што яго ядзерная зброя не будзе нацэлена на брытанскую тэрыторыю.

СЕСІЯ ВЯРХОЎНАГА
САВЕТА СССР

У Маскве адбылася сесія вышэйшага органа дзяржаўнай улады нашай краіны — Вярхоўнага Савета СССР. Дэпутаты абмеркавалі пытанні аб Дзяржаўным плане эканамічнага і сацыяльнага развіцця СССР на 1985 год і аб ходзе выканання Дзяржаўнага плана эканамічнага і сацыяльнага развіцця СССР у 1984 годзе; аб Дзяржаўным бюджэце СССР на 1985 год і аб выкананні Дзяржаўнага бюджэту СССР за 1983 год.

Сесія зацвердзіла таксама Указы Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР.

ПРЫЁМЫ

У ГОНАР
ГЕНЕРАЛЬНАГА
САКРАТАРА

Міністр замежных спраў БССР А. Гурыновіч даў у Нью-Йорку прыём у гонар генеральнага сакратара ААН Х. Перэса дэ Куэльяра. На прыёме таксама былі старшыня XXXIX сесіі Генеральнай Асамблеі ААН П. Луска, старшыня яе галоўных камітэтаў, намеснікі генеральнага сакратара, іншыя адказныя супрацоўнікі сакратарыята ААН.

Прыём прайшоў у сяброўскай абстаноўцы.

УРАЧЫСТЫЯ СХОДЫ

СВЯТЫ СЯБРОЎ

60-годдзю III з'езда Мангольскай народна-рэвалюцыйнай партыі і 60-й гадавіне абвяшчэння МНР быў прысвечаны ўрачысты сход прадстаўнікоў

грамадскасці, які адбыўся ў Мінску. Выступаючы на ім адзначалі, што ў шматграннае супрацоўніцтва СССР і МНР уносіць свой уклад і Савецкая Беларусь. Многія яе прадпрыемствы пастаўляюць прадукцыю ў брацкую краіну. Сумесныя навуковыя даследаванні вядуць вучоныя, у інстытутах і універсітэтах, іншых навучальных установах рэспублікі навучаюцца сотні мангольскіх юнакоў і дзяўчат.

Працоўныя Беларусі адзначылі і нацыянальнае свята Югаславіі — Дзень рэспублікі. На ўрачыстым сходзе, прысвечаным гэтай падзеі, з дакладам выступіў член Прэзідыума Савета Міністраў БССР, кіраўнік спраў урада рэспублікі Л. Максімаў.

У сходах прынялі ўдзел партыйныя і дзяржаўныя дзеячы рэспублікі, прадстаўнікі грамадскіх арганізацый Беларусі, а таксама генеральны консул ГДР у Мінску П. Якабе і генеральны консул ПНР у Мінску Я. Рачкоўскі.

ГОСЦІ З-ЗА МЯЖЫ

ДЭЛЕГАЦЫЯ
З АФГАНІСТАНА

У Мінску пабывала дэлегацыя партыйных работнікаў Народна-дэмакратычнай партыі Афганістана. Члены яе мелі гутарку з другім сакратаром ЦК КПБ Г. Барташэвічам, які азнаёміў гасцей з дасягненнямі працоўных Беларусі ў развіцці эканомікі, навукі і культуры, раскажаў аб выкананні рэспублікай сацыяльна-эканамічнай праграмы адзінацатай пяцігодкі, рашэнняў XXVI з'езда КПСС.

Госці з Афганістана наведалі славуцкія мясціны Беларусі. У час знаходжання ў Брэсце яны сустрэліся з партыйнымі і дзяржаўнымі дзеячамі вобласці.

УЗНАГАРОДЫ

ЗА ЗАСЛУГІ
У РАЗВІЦЦІ
ЛІТАРАТУРЫ

Ордэна Кастрычніцкай Рэвалюцыі ўдастоены Пімен Панчанка, Ніл Гілевіч і Язэп Семанюк узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга; Рыгор Барадулін, Кандрат Крапіва, Іван Чыгрынаў — ордэнам Дружбы народаў. Ордэна «Знак Пашаны» ўдастоены Святлана Алексіевіч, Сяргей Законнікаў і Віктар Казько.

НОВАБУДОУЛІ

ТОНКАСУКОННЫ
КАМБІНАТ

У Гродна датэрмінова ўведзены ў строй пусквыя комплексе новага тонкасуконнага камбіната. Прадпрыемства аснашчана дасканальнымі станкамі, на пераналаджванне якіх трэба ўдвая менш часу, чым пры абслугоўванні старой тэхнікі. Гэта дазволіць значна расшырыць асартымент тканін, палепшыць іх якасць.

З дасягненнем практнай магутнасці камбінат будзе штогод даваць 4,8 мільёна квадратных метраў модных тканін — на мільён больш, чым раней.

КУЛЬТУРНЫЯ СУВЯЗІ

ПОСПЕХ АРТЫСТАЎ

З вялікай цеплынёй сустракалі тусюць глядачы канцэрты беларускага народнага ансамбля песні і танца «Сусзор'е». Упершыню на стамбульскай сцэне выступалі не прафесіянальныя артысты, а прадстаўнікі савецкай мастацкай самадзейнасці — дыпламанты Усесаюзнага фестывалю самадзейнага мастацтва.

Газета «Гюнайдын» звяртае ўвагу на багаты рэпертуар ансамбля, у які разам з беларускімі нацыянальнымі песнямі і танцамі ўваходзяць украінскія і рускія творы. Газета асабліва падкрэслівае, што ўдзельнікі створанага ў 1973 годзе калектыву — гэта рабочыя, служачыя, студэнты. Канцэрты ў Стамбуле — не першае выступленне ансамбля за рубяжом. Да гэтага ён пабываў ужо ў Грэцыі, Сірыі, Егіпце, на Кіпры.

МАЙСТАР СВАЁЙ СПРАВЫ

Жанна СЦЯПАНАВА (на здымку) працуе брыгадзірам на мінскім вытворчым аб'яднанні «Медпрапараты». Калектыв, які яна ўзначальвае, прызнаны на прадпрыемстве лепшым. Ён дамогся сёлета самых высокіх вытворчых паказчыкаў і адзначаны прэміяй.

ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

КАПЫЛЬ. Экспанаты, якія раскажваюць пра лёс беларускай вёскі Вялікія Прусы, сястры Хатыні, — у цэнтры экспазіцыі краязнаўчага музея, што адкрыўся ў калгасе «Праца» Капільскага раёна. У цырымоніі адкрыцця прынялі ўдзел былыя партызаны і падпольшчыкі.

САЛІГОРСК. Тут пабудаваны новы шэраг дадатковых зручнасцей.

МАГІЛЕЎ. На два гады раней нарматыўнага тэрміну ўведзены ў дзеянне буйнейшы ў свеце комплекс па вытворчасці поліэфірнага валакна і сыравіны для яго ў магілёўскім аб'яднанні «Хімвалакно». Аўтары праекта новага прамысловага комплексу ўдастоены прэміі Савета Міністраў СССР.

ГЛЫБОКАЕ. Свінагадоўчы комплекс «Маліноўшчына» пачаў працаваць у Глыбоцкім раёне. З выхадам яго на практычную магутнасць гадаваць вытворчасць мяса дасягне трох тысяч тон. Гэта ўдвая больш агульнага аб'ёму свінні, што прадалі дзяржаве ўсе гаспадаркі раёна летась.

ГОМЕЛЬ. Чыгун, які набыў уладцавіц сталі, атрыманы на заводзе «Цэнтраліт». Дэталі з яго працуюць на згіб і расцяжэнне, вытрымліваюць разрывныя нарузкі амаль у тры разы большыя за звычайныя. Гэта прамы шлях да зніжэння вагі станкоў і машын, іх металаёмкасці.

МАЗЫР. Паскорыць меліярацыйныя работы, палепшыць іх якасць памогуць дзве новыя машыны, зборка якіх ідзе на ўчастку дробных серый завода «Меліярмаш». Бестраншэйны дрэнаўкладчык МД-12 і самаходнае шасі на базе трактара К-701 маюць вялікую манеўранасць і надзейнасць, высокую прадукцыйнасць.

МСЦІСЛАЎ. У будучым годзе гэты старажытны горад адзначыць 850-годдзе з часу свайго заснавання. У раённым цэнтры ідзе актыўная падрыхтоўка да юбілею. Сюды ўжо дастаўлена скульптура Пятра Мсціслаўца, слаўтага нашага земляка, аднаго з першых славянскіх друкароў. Яна будзе ўстаноўлена на месцы паселішча 1135 года.

НАВАГРУДАК. У вёсцы Каменка пабудаваны Палац культуры. Ён стане цэнтрам ствараемага тут першага ў раёне культурна-спартыўнага комплексу. Магчымаць добра і з карысцю адпачыць маюць цяпер працаўнікі ўсіх навагрудскіх гаспадарак. У іх распараджэнні 19 Дамоў культуры, 43 клубы, дзесяткі бібліятэк, дзе музычныя школы і столькі ж філіялаў, іншыя культасветустановы.

ЗНОЎ СЯРОД ЛЮДЗЕЙ

Вайна надзвычай жорстка абышлася з Аляксандрам Жытковым. Калі да перамогі заставаліся крокі, ён быў цяжка паранены, страціў абедзве нагі. Юнак прайшоў праз боль, роспач, пакутлівыя думкі — ці варта наогул жыць. Тры з палавінай гады правёў ён у шпітальных, перанёс некалькі аперацый, урачы зрабілі, здаецца, немагчымае.

Але як прымусяць чалавек зноў паверыць у тое, што ён не лішні на гэтай зямлі, што і яму ўсміхнецца шчасце, што знойдзе ён сваё месца сярод людзей. Шлях быў доўгім і часам пакутлівым. У Аляксандра Жыткова хапіла мужнасці, сілы волі, перакананасці зноў вярнуцца да паўнакроўнага цікавага жыцця.

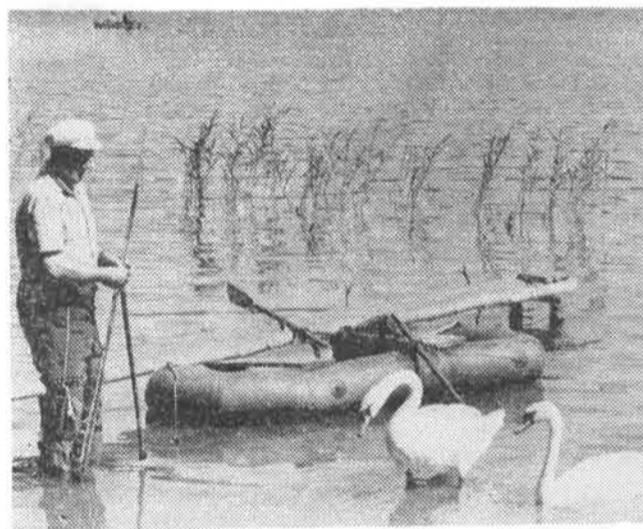
Дапамагла праца. Не вельмі мудрагелістая прафесія шаўца, але заўсёды і ўсім патрэбная. Аляксандр Жыткоў стаў сапраўдным майстрам сваёй справы, заслужыў павагу людзей, аўтарытэт. Высока ацаніла яго працоўныя паслехі Радзіма, узнагародзіўшы ордэнамі Леніна, ордэнамі Кастрычніцкай Рэвалюцыі і Працоўнага Чырвонага Сцяга.

Не абышло Аляксандра Андрэевіча і сабістае шчасце. Доўгія гады жыве дружна з жонкай і дачкай у новай легкававай машыне з ручным кіраваннем. Ён мае права на бясплатны праезд у транспарце, на штогадовы адпачынак у санаторыі. Сям'я адчувае пастаянны клопат дзяржавы аб іх дабрабыце.

Незвычайны лёс Аляксандра Жыткова ўхваляваў журналіста Міколу Жылінскага. Ён напісаў аб героі дакументальную аповесць «Застаюся жыць!». Урыўкі з яе мы пачынаем друкаваць з сённяшняга нумара на 6-й старонцы.

НА ЗДЫМКАХ: Аляксандр Жыткоў з жонкай і дачкай на адной з вуліц роднага горада Гродна; гэта адна брыгада, людзі, з якімі Аляксандр Андрэевіч працуе; на рыбалцы; здароўе ветэрана пад пастаянным кантролем урачоў; тэхнічнае абслугоўванне аўтамабілі ветэранаў праходзяць у першую чаргу.

Фота А. ТАЛОЧКІ.

ПАЛОВА ГАДАВОГА ДАХОДУ КАЛГАСА— НА САЦЫЯЛЬНАЕ РАЗВІЦЦЕ ВЁСКИ

СУСТРЭЧА ПРАЗ ПЯТНАЦЦАЦЬ ГОД

Прыдарожныя клёны адліваюць восення пазалотай, губляюць апошнія лісце. Праз парадзеўшыя кроны, што ўлетку хаваюць вёску, бачны белыя шыферныя дахі дамоў, промні ўзыходзячага сонца адбіваюцца ў вялікіх вокнах. Асфальтаваная вуліца вядзе на шырокую цэнтральную плошчу. Двухпавярховая кантора калгаса, культурны комплекс, сельскі Савет, гандлёвы цэнтр.

Вось яны, Шчыткавічы. Паўтара дзесятка гадоў не бываў я ў гэтай вёсцы, што размясцілася недалёка ад раённага цэнтру Старыя Дарогі. Успомніў, як са старшынёй калгаса прабіраліся ў гумавых ботах на ферму, як буксавала машына, як увечары сядзелі ў цесным пакоі праўлення і старшыня разважаў пра клуб для моладзі, пра новы комплекс. Мы гаварылі пра той час, калі на месцы гэтых старэнькіх хацін вырастуць двухпавярховыя дамы, прыгожыя катэдкі, будзе ўзвышацца Палац культуры.

Сёння я іду па новай вёсцы. Гід мой — намеснік старшыні калгаса Мікалай Пісарук — чалавек дасведчаны, праце ў гаспадарцы не першы год. Мы крочым шырокай высковай вуліцай.

— А давайце ў госці да каго завітаем, — прапаную паглядзець жончын.

— Люба Новік, — пазнаёміў Мікалай Іванавіч. — Загадчыца дзіцячага сада. А гаспадар — механізатар. — І да Любы: — Мусіць няма дома? Пэўна ў майстэрні ці на ферме. Клопатаў у яго хапае.

— А ў мяне думаеце менш? — засмяялася гаспадыня.

Схамянўшыся, заспяшала. — Дык праходзьце ў хату, гасцімі будзеце. Я зараз вядлікі ды каўбас нарэжу, памідорчыкаў са смятанай зраблю. Настойкі вшнёвай паспрабуеце.

— Дзякуем, даражэнькая, — засмяўся Пісарук. — Пасля такога пачастунку з хаты не вылезеш. Ты лепш пакажы нашаму госцю свае апартаменты.

На кухні газавая пліта, стол, шафы для посуду, у зале — на падлозе і сценах дываны, кніжныя паліцы, тэлевізар, прыгожая мэбля.

— Спачатку жылі ў аднапакаёвай кватэры, — расказвае Люба. — А нарадзілася дзіця — падалі заяву на расшырэнне. Атрымалі васьм гэта катэдж на тры пакоі.

— Мне Мікалай Іванавіч казаў, што вы за гэта нічога не плаціце. — Цікаўлюся я.

— Ні капейкі! — пацвярджае гаспадыня. — Ні за кватэру, ні за газ, ні за электраэнергію. У нас усё бясплатна.

— Пры ўмове, — паправіў Мікалай Пісарук, — калі ты актыўна ўдзельнічаеш у грамадскай вытворчасці.

Сапраўды, шчыткавіцкія хлебаробы жывуць і працуюць па асобаму статусу. Тры гады назад былі распрацаваны і зацверджаны на агульным сходзе калгаса правілы ўнутранага распарадку гаспадаркі. Восем раздзелаў гэтага

статута ахопліваюць літаральна ўсе бакі жыцця і дзейнасці калектыву. У параграфу 22 запісана, што калгаснікі маюць права на бясплатнае карыстанне жыллём, тэхнікай для апрацоўкі прысядзібных участкаў, паслугамі па нарыхтоўцы сена і іншых кармоў, грамадскімі лазнямі, дзіцячымі садамі... У першы ж год гаспадарка выдаткавала на ўсё гэта амаль сто тысяч рублёў, або па 209 рублёў на кожнага калгасніка.

— Калі жадаеце, — прапануе Мікалай Іванавіч, — зойдзем і ў васьмінватэрны дом.

Падыймаемся на другі паверх. Дзверы адчыняе гаспадыня кватэры, ветліва запрашае. Прыгожая, прасторная кухня, зала, спальня, дзіцячы пакой. Усё абстаўлена з густам дабротнай мэбляй. Утульна і прыгожа.

Сям'я Ліхадзіеўскіх, як і Новікаў, — не выключэнне. Зайдзіце ў любы дом і вы ўбачыце адну і тую ж карціну — камфорт і поўны дастаток. А ля кожнага дома — гаспадарчыя пабудовы, агароды, сады.

Заможна жывуць шчыткавіцкія урачыстасці, а на сцэне выступаюць артысты вядомых тэатраў — і, безумоўна, свае самадзейныя калектывы. Адкрылася новая паліклініка. Распачата будаўніцтва яшчэ аднаго дзіцячага сада на 90 месцаў, у бліжэйшыя гады будзе ўзведзены камбінат бытавога абслугоўвання.

Адкуль жа ў калгаса такі сродкі? Крэдытаў у дзяржавы не бяра, а столькі будзе?

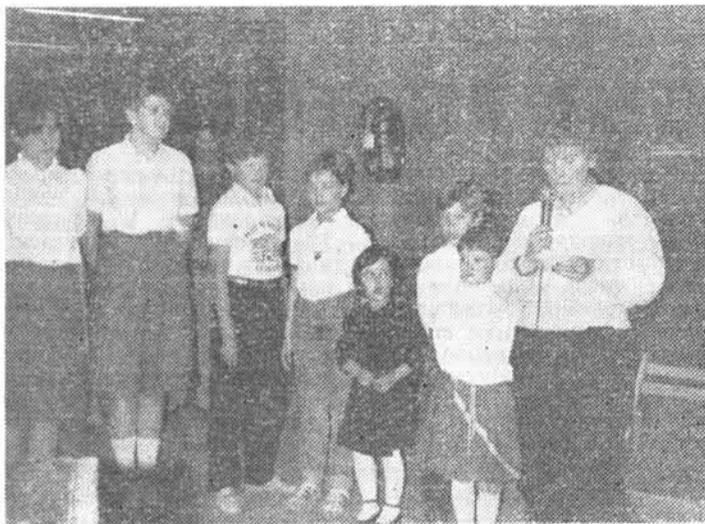
Калгас «Перамога» — сярэдняя гаспадарка. Але можна сказаць пра яе, што гэта высокамеханізаванае сельскагаспадарчае прадпрыемства, якое з кожным годам набывае ўсё больш тэхнікі. Комплексная механізацыя, высокая культура земляробства і жыллагадоўлі дазволілі рэзка павялічыць вытворчасць сельскагаспадарчай прадукцыі і продаж яе дзяржаве. Тут атрымліваюць па 30 і больш цэнтнераў збожжа з гектара, па 280—300 цэнтнераў бульбы, да 500 цэнтнераў караняплодаў. Калі пяць гадоў назад калгас прадаваў дзяржаве прыкладна 500 тон збожжа, то сёлета ўдвая больш. Вытворчасць малака за гэты час павялічылася ў чатыры разы. Гадавы грашовы даход гаспадаркі складае тры мільёны рублёў. Так што крэдыты калгасу не патрэбны.

Зараз гаспадаркай кіруе Валерый Сойка. Чалавек ён малады, энергічны. Расказвае, што сацыяльна-культурнае будаўніцтва ў калгасе будзе пашырацца, у бліжэйшыя гады гаспадарка мяркуюць накіроўваць на гэтыя патрэбы палова свайго гадавога даходу. Цяпер на гэта выдзяляецца больш за мільён рублёў. Валерый Сойка гаварыў пра вёску, у якой гарадскія выгоды будуць арганічна спалучацца з перавагамі сельскага жыцця.

Уладзімір АНТУСЬКОЎ.

пішуць землякі

В НАШЕМ ДРУЖНОМ КОЛЛЕКТИВЕ

Опадают золотые листья, ударяются о землю и раскалываются созревшие каштаны. В это время года приходит на землю и праздник Великого Октября.

От имени всех членов нашего Антверпенского отдела поздравляю Белорусское общество «Радзіма» и редакцию газеты «Голас Радзімы» с 67-й годовщиной Октябрьской революции. Пусть вечно светит нам яркое солнце Родины! Глубоко ценим вашу работу и заботу о нас, женщинах, заброшенных на чужбину. Крепкого всем здоровья и успехов!

В Антверпенском отделе этот праздник отмечается всем нашим дружным коллективом.

Летние каникулы закончились, и мы начали свою культурно-просветительную работу. Хор часто выступает перед бельгийской публикой и имеет большой успех. В нем 25 человек. И не только наши земляки, но и их дети, внуки. При отделе работает класс русского языка. Учат детей Людмила Крылова и Тая дэ Гроте. Мальчики и девочки многому уже научились. Они читают, поют русские песни, рассказывают стихи. Недавно в городе Виллибрюке состоялся молодежный вечер. С большим успехом на нем выступили наши малыши.

Вообще этот вечер был необыкновенный. На него собрались бельгийцы, чилийцы, греки, дети и внуки наших русских женщин. Народу было много, и все говорили о дружбе и мире, который крепить надо всем вместе. На вечере выступала молодежная группа «Юность» и молодежная группа из города Сент-Никлааса.

Тамара КРАСИЛЬНИКОВА

на землі бацькоў

ЧАЦВЁРТАЯ СУСТРЭЧА

Іосіфа і Адальфіну Аляхновічаў з вёскі Лаўцы Глыбоцкага раёна Віцебскай вобласці вывезлі на другі год вайны на работу ў фашысцкую Германію. Лёс склаўся так, што яны не змаглі вярнуцца дамоў. Сталі пасля вайны грамадзянамі Злучаных Штатаў Амерыкі. Але на ўсё жыццё засталася ў іх сэрцах туга па вёсцы, дзе нарадзіліся і раслі, па родных і блізкіх. І пры першай магчымасці імкнуцца яны наведвацца сюды. Мы пазнаёміліся ў час іх апошняга, чацвёртага прыезду да сваякоў.

— У вас тут усё хутка мяняецца, гаворыць Іосіф Зянонавіч.— Асабліва мяне ўраджаюць змены за апошні вожым год, пасля майго папярэдняга прыезду. Праз вёску Лаўцы пралёг асфальт. Непадальёк, у Маліноўшчыне, пабудаваны велізарны свінагадоўчы комплекс. Я быў там. Уразіла.

Вельмі змяніўся раённы цэнтр — Глыбокае. Шмат пабудавана

жылых дамоў. Дом Саветаў—прыгожы і вялікі. Універмаг новы, трохпавярховы. Заходзілі мы ў яго. Ёсць усё неабходнае. Былі ў бары. Нават патанцавалі з моладдзю.

Многа стала машын легкавых як у горадзе, так і ў вёсцы. Проста не прайсці з-за іх. Былі ў Глыбокім у гасцях у дваюрадных братоў—Уладака і Пятра Лаўцэвічаў. У іх прыгожыя дамы. Багата абстаўлены. Мне спадабалася мэбля ў іх. Лепшая, чым у мяне. Маюць браты машыну, матацыкл.

— Так, уражанні ад гэтай паездкі ў нас найлепшыя,—гаворыць Адальфіна Аляхновіч.— Мы бачылі, што савецкія людзі заняты мірнай працай, што яны не хочуць вайны. Там, у Амерыцы, мы пра гэта раскажам.

Перад ад'ездам на душы сумна. Так хацелася б пабыць даўжэй. І наведваць Радзіму яшчэ раз.

Д. ІВАНУ.

«СУЧАСНАСЦЬ І МОЛАДЗЬ»

Так называецца тэматычная навукова-практычная канферэнцыя, што праходзіць у Беларуска-дзяржаўным тэатральна-мастацкім інстытуце. У рамках яе наладжваюцца дыскусіі па самых розных праблемах. Студэнты абмяркоўваюць пытанні вайны і міру, маладзёжнага руху, абменьваюцца думкамі па іншых міжнародных праблемах, якія сёння маюць высокую актуальнасць.

У час апошняй такой сустрэчы будучыя мастакі, скульптары, рэжысёры, акцёры гаварылі пра ролі мастацтва ў ідэалагічнай барацьбе. Лектар таварыства «Веды», якога студэнты запрасілі да сябе выступіць па гэтай тэме, раскажаў пра формы і метады ідэалагічных дыверсій заходніх спецслужбаў і прапагандысцкіх цэнтраў, прывёў канкрэтныя факты іх падрыўнай дзейнасці, скіраванай, у прыватнасці, на савецкую творчую інтэлігенцыю.

Цікавым быў расказ вядомага беларускага графіка, загадчыка кафедры інстытута, прафесара Васіля Шаранговіча. Яму не раз даводзілася бываць за мяжой, прадстаўляць там беларускае мастацтва. Уражанні ад гэтых паездак, сустрэч і гутарак з дзеячамі мастацтва заходніх краін В. Шаранговіч падзяліўся з аўдыторыяй.

Вельмі эмацыянальнымі былі выступленні прамоўцаў, агульны сэнс якіх добра перадаюць словы, што сказала студэнтка 3 курса Юлія Кокіна: «Усялякія спробы, якія прадпрымаюць імперыялістычныя прапагандысцкія цэнтры з мэтай «перавыхаваць» савецкую творчую моладзь, загады асуджаны на правал».

Такая думка падкрэслівалася і ў звароце студэнтаў інстытута да моладзі рэспублікі, які аднадушна быў прыняты на канферэнцыі.

БИТВА ЗА МИР ПРОДОЛЖАЕТСЯ

II. ЧТО ПОСЛЕ НАЧАЛА «ЕВРОРАКЕТИЗАЦИИ»?

Морально-политический вес миролюбивого движения, его воздействие на общественную жизнь стран—членов Североатлантического пакта не могут не признать даже некоторые из тех, кого никак не причислишь к «коалиции мира» и даже не заподозришь в сочувствии ее целям. Вот свидетельство американского еженедельника «Ньюсуик»: «Антивоенное движение достаточно сильно, чтобы продолжать борьбу после начала установки американских ракет. Не менее красноречиво признание бывшего госсекретаря США Генри Киссинджера, заявившего на страницах журнала «Тайм», что в условиях, когда общественное мнение Западной Европы решительно противится «какой бы то ни было тенденции полагаться на ядерное оружие», размещение «Першингов» и «крылатых ракет» может оказаться не более чем временным достижением».

Приведенные цитаты, а их перечень нетрудно продолжить, явно выпадают из контекста «похоронного звона» по современному движению сторонников мира. Все уже достигнутое антивоенным движением на старте «евроаракетизации» обривало ракет в Европе, но добившись включения в дискуссию о политике подлинной безопасности практически всех слоев западного общества, сумев сделать вопрос войны и мира главной темой внутривнутриполитического противоборства в большинстве стран НАТО, участники движения за мир заставили рассматривать себя в качестве нового влиятельного политического фактора. Фактора, с которым не могут не считаться не только партии, профсоюзы, парламенты, но и правительства многих западных государств.

Значит ли это, что у антивоенного движения сегодня нет проблем, что сам факт игнорирования руководителями государств—членов НАТО ясно выраженной воли десятков и десятков миллионов людей, начало программы установки новых американских ракет в Западной Европе и ответная реакция на этот провокационный шаг государств Варшавского Договора никак не сглазились на его участниках?

Нет, не значит. Но вот что представляет важным на этот счет: события 1984 года убедительно опровергают постулат натовской пропаганды о том, что население Западной Европы якобы смирилось с размещением «Першингов» и «Томагавков», и потому антивоенное движение, дескать, «пошло на убыль», «утрачивая» свою массовую опору.

Разумеется, тот факт, что, несмотря на невероятно широкий, поистине всенародный антиракетный протест, натовское решение о «довооружении» все же стало претворяться в жизнь, не мог не сказаться на моральном состоянии участников антивоенного сопротивления. В ФРГ, например, определенная часть сторонников мира оказалась временно дезориентированной; кое-кто поддался настроениям момента, растерялся, отошел от активных форм борьбы. Но продолжалось это недолго. После некоторого замешательства, дискуссий и размышлений об уроках и перспективах антиракетных батальонов поборники мира в ФРГ вновь пришли в движение. Начался процесс поиска более действенных путей противостояния ядерной угрозе, возросла активность профсоюзов, возобновился процесс вовлечения в борьбу за мир различных групп населения. Все это наглядно проявилось в пасхальных маршах и осенней кампании за мир и разоружение 1984 года, а также в ходе антиракетного референдума 17 июня, на котором 87 процентов (5,2 миллиона человек) опрошенных высказались против американских ракет.

В других странах Западной Европы размещение «Першингов» и «Томагавков» также привело не к настроениям смирения с фактом, а к выдвиганию требований об удалении этих ракет и возобновлении советско-американских переговоров. В новых условиях сторонники мира Великобритании, Бельгии, Голландии, Италии, Франции, Швеции пришли к выводу, что более нельзя ограничиваться одним лозунгом, а нужно, продолжая борьбу против «евроаракет», расширить цели антивоенного движения. Массовые манифестации в защиту мира, состоявшиеся в Западной Европе в 1984 году, прошли уже под лозунгами, отвечающими современной ситуации,—остановить разрывание и вывести размещенные американские ракеты; восстановить положение, существовавшее на западе и востоке континента до их установки; создать безъядерные зоны в Европе; заморозить ядерные арсеналы; запретить биологическое и химическое оружие; предотвратить милитаризацию космического пространства.

Таким образом, появление американской мобилизации людей, отыскивающих новые ориентиры и добивающих единства действий в критической ситуации. Размах антивоенных акций 1984 года убедительно показал: «привыкание» к американским «евроаркетам» в Западной Европе не произошло.

Этот очевидный факт не означает, однако, что современное миролюбивое движение развивается бесконфликтно, что оно не имеет внутренних слабостей и недостатков. Неоднородный характер движения, обеспечивая ему массовую основу, безусловно, создает и определенные проблемы. Это и понятно—ведь речь идет о сотрудничестве разных, зачастую весьма различных сил. В самом многообразии политической, идеологической и мировоззренческой ориентации широкого спектра антивоенных организаций и групп изначально заложены различное видение международной обстановки, различное понимание причин ее обострения, неодинаковый взгляд на политику, в том числе, разумеется, и на политику стран социалистического содружества, и, в частности, на оборонительные контрмеры, принятые государствами—участниками Варшавского Договора в ответ на резко возросшую угрозу их существованию. Отсюда—продолжающаяся в движении за мир разных стран оживленная дискуссия о перспективах его развития, о возможностях расширения целей и политической основы борьбы. Отсюда—весьма непростой поиск путей к сближению позиций различных антивоенных течений по таким глобальным проблемам, как альтернативные концепции безопасности, реальность и последствия одностороннего разоружения, значение военного паритета и т. д.

Чрезвычайно важно при всем этом то, что, несмотря на все сложности и проблемы, разочарования и неудачи, современное антивоенное движение продолжает идти вперед, накапливает многообразный опыт, оказывает воздействие на динамику развития мирового сообщества. Дальнейшее повышение эффективности коалиции мира, думается, будет зависеть не только от сохранения ее массового характера, но и от повышения качественного уровня борьбы, прямо связанного с приобретением ее участниками в ходе совместных действий более четкого осознания подлинных причин и истоков возникновения ядерной угрозы миру—и подлинных факторов противодействия этой угрозе.

Сергей ЯСТРЕМБСКИЙ, кандидат исторических наук.

ПАВАЖАНЬІ ЧЫТАЧЫ!

Набліжаецца 40-годдзе гістарычнай перамогі сіл антыгітлераўскай кааліцыі над фашызмам. Другая сусветная вайна была самай кровапралітнай у гісторыі чалавецтва, яна забрала дзесяткі мільёнаў жыццяў. За гады фашысцкай акупацыі многія народы на сабе зведалі, які лёс быў падрыхтаваны ім ідолагамі нацызму, наваўленымі «звышчалавекамі».

Мы ганарымся тым, што рашаючы ўклад у барацьбу з фашызмам унесла наша Радзіма, многанациянальны савецкі народ. Для Савецкага Саюза Вялікая Айчынная вайна 1941—1945 гадоў была вызваленчай. Гэта была ўпартая і самаадданая барацьба за права жыць на сваёй зямлі, ісці наперад дарогай Вялікага Кастрычніка, будаваць шчасліваю

будучыню свайго народа. І галоўнай апорай у гэтай схватцы з лютым ворагам была партыя камуністаў. У гады вайны савецкі народ, які праявіў масавы гераізм і мужнасць, не толькі адстаяў годнасць, свабоду і незалежнасць сваёй сацыялістычнай Радзімы, але і выратаваў народы Еўропы ад пагрозы фашысцкага заняволення. Гістарычная перамога савецкага народа ў Вялікай Айчынай вайне пераканаўча даказала ўсяму свету перавагі сацыялістычнага ладу, яго вялікія эканамічныя, сацыяльна-палітычныя і духоўныя магчымасці.

У сувязі з 40-годдзем Вялікай Перамогі Беларускае таварыства «Радзіма» і рэдакцыя газеты «Голас Радзімы» прапануюць замужным суайчыннікам прыняць удзел у віктарыне

УВАЖАЕМЫЕ ЧИТАТЕЛИ!

Приближается 40-летие исторической победы сил антигитлеровской коалиции над фашизмом. Вторая мировая война была самой кровопролитной в истории человечества, она унесла десятки миллионов жизней. За годы фашистской оккупации многие народы на себе испытали, какая судьба была уготована им идеологами нацизма, новоявленными «сверхчеловеками».

Мы гордимся тем, что решающий вклад в борьбу с фашизмом внесла наша Родина, многонациональный советский народ. Для Советского Союза Великая Отечественная война 1941—1945 годов была освободительной. Это была упорная и самоотверженная борьба за право жить на своей земле, идти вперед дорогой Великого

Октября, строить счастливое будущее своего народа. И главной опорой в этой схватке с лютым врагом была партия коммунистов. В годы войны советский народ, проявивший массовый героизм и мужество, не только отстоял честь, свободу и независимость своей социалистической Родины, но и спас народы Европы от угрозы фашистского порабощения. Историческая победа советского народа в Великой Отечественной войне убедительно доказала всему миру преимущества социалистического строя, его огромные экономические, социально-политические и духовные возможности.

В связи с 40-летием Великой Победы Белорусское общество «Радзіма» и редакция газеты «Голас Радзімы» предлагают зарубежным соотечественникам принять участие в викторине

ВЯЛІКАЯ АЙЧЫННАЯ ВАЙНА: ЯК КАВАЛАСЯ ПЕРАМОГА ВЕЛИКАЯ ОТЕЧЕСТВЕННАЯ ВОЙНА: КАК КОВАЛАСЬ ПОБЕДА

1. Як і калі пачалася Вялікая Айчынная вайна?
2. Сімвалам мужнасці і гераізму савецкага народа стала абарона Брэсцкай крэпасці. Што ведаеце вы пра гэту падзею?
3. Назавіце важнейшыя бітвы Вялікай Айчынай вайны. Калі і дзе яны адбываліся?
4. Некаторыя з гарадоў нашай краіны носяць ганаровае званне «Горад-герой». Назавіце іх. За што і калі было прысвоена гэта званне Мінску?
5. Беларусь называюць партызанскай рэспублікай. Чаму? Што вы ведаеце пра партызанскі рух і падпольную барацьбу ў Беларусі?
6. Нямала савецкіх людзей змагалася ў радах Супраціўлення ў розных краінах Еўропы. За гэта многія з іх удасноены вышэйшых узнагарод нашай краіны і тых дзяржаў, на тэрыторыі якіх яны ваявалі. Назавіце іх. Калі і дзе адбываліся гэтыя бітвы? На якім фронце? Аднак яны забываюць упамянуць пра тое, што на працягу некалькіх гадоў наша краіна фактычна сам-насам змагалася з фашысцкай Германіяй і яе сатэлітамі, у той час як саюзнікі па розных прычынах адцягвалі пачатак ваенных дзеянняў на тэрыторыі Еўропы. Калі павінен быў адкрыцца другі фронт? Калі ён фактычна быў адкрыты?
8. Якія краіны Еўропы былі вызвалены Савецкай Арміяй?
9. Кім і калі быў узняты сцяг Перамогі над рэйхстагам?
10. Назавіце імёны савецкіх военачальнікаў, якія вызначыліся ў Вялікай Айчынай вайне.
11. Якія вы ведаеце баявыя ўзнагароды СССР? Якая вышэйшая ўзнагарода за воінскую доблесць? Колькі беларусаў было ўдасноена яе за гады вайны?
12. Вайна забрала мільёны чалавечых жыццяў. Колькі загінула савецкіх людзей? Якія страты іншых краін антыгітлераўскай кааліцыі, што ўдзельнічалі ў вайне?
13. Тэма Вялікай Айчынай вайны шырока адлюстравана ў савецкай літаратуры, у мастацтве. Якія кнігі савецкіх аўтараў вы читалі? Назавіце імёны беларускіх пісьменнікаў, паэтаў, мастакоў, якія стварылі найбольш вядомыя творы на гэтую тэму.
14. Ці глядзелі вы кінафільм «Невядомая вайна»? Якія думкі і пачуцці ён у вас выклікаў?

Многія з нашых замежных чытачоў у час другой сусветнай вайны ўдзельнічалі ў камітэтах дапамогі Радзіме, ваявалі супраць гітлераўскай Германіі ў складзе армій нашых саюзнікаў, нямала выхадцаў з Савецкага Саюза прайшлі праз пелла канцлагераў і фашысцкага палону. Мы прасілі б тансама падзяліцца думкамі і пра гэта, успомніць перажытае.

Прыняць удзел у віктарыне могуць замежныя суайчыннікі і члены іх сем'яў. Адказы можна прысылаць на любой еўрапейскай мове.

Для пераможцаў заснаваны наступныя прызы:

Першы — адзін. Запрашэнне Беларускага таварыства «Радзіма» наведзець нашу рэспубліку, тэрмін паездкі — 10 дзён.

Другіх — два. Каштоўныя падарункі.

Трэціх — пяць. Наборы бело-

рускіх сувеніраў ці мастацкія альбомы аб Беларусі.

Пяць заахвочальных прызоў — кнігі.

Адказы на пытанні віктарыны прысылаць па аднаму з наступных адрасоў:

БССР, г. Мінск, вул. Захарова, 23. Беларускае таварыства «Радзіма».

БССР, г. Мінск, Ленінскі праспект, 44.

Рэдакцыя газеты «Голас Радзімы».

Адказы прымаюцца да 31 красавіка 1985 года.

Вынікі віктарыны і імёны пераможцаў будуць апублікаваны ў газеце.

ПРЭЗІДЫУМ БЕЛАРУСКАГА
ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»
РЕДАКЦЫЯ ГАЗЕТЫ
«ГОЛАС РАДЗІМЫ»

1. Как и когда началась Великая Отечественная война?
2. Символом мужества и героизма советского народа стала оборона Брестской крепости. Что знаете вы об этом событии?
3. Назовите важнейшие сражения Великой Отечественной войны. Когда и где они происходили?
4. Некоторые из городов нашей страны носят почетное звание «Город-герой». Назовите их. За что и когда было присвоено это звание Минску?
5. Белоруссию называют партизанской республикой. Почему? Что вы знаете о партизанском движении и подпольной борьбе в Белоруссии?
6. Немало советских людей сражалось в рядах Сопротивления в разных странах Европы. За это многие из них удостоены высших наград нашей страны и тех государств, на территории которых они воевали. Кого из них вы можете назвать? На каком фронте? Однако они забывают упомянуть о том, что в течение нескольких лет наша страна фактически один на один сражалась с фашистской Германией и ее сателлитами, в то время как союзники под различными предлогами оттягивали начало военных действий на территории Европы. Когда должен был открыться второй фронт? Когда он фактически был открыт?
8. Какие страны Европы были освобождены Советской Армией?
9. Кем и когда было водружено знамя Победы над рейхстагом?
10. Назовите имена советских военачальников, особо отличившихся в Великой Отечественной войне.
11. Какие вы знаете боевые награды СССР? Какая высшая награда за воинскую доблесть? Сколько белорусов было удостоено ее за годы войны?
12. Война унесла миллионы человеческих жизней. Сколько погибло советских людей? Каковы потери других стран антигитлеровской коалиции, участвовавших в войне?
13. Тема Великой Отечественной войны широко отражена в советской литературе, в искусстве. Какие книги советских авторов вы читали? Назовите имена белорусских писателей, поэтов, художников, создавших наиболее известные произведения на эту тему.
14. Смотрели ли вы кинофильм «Неизвестная война»? Какие мысли и чувства он у вас вызвал?

Многие из наших зарубежных читателей во время второй мировой войны участвовали в комитетах помощи Родине, воевали против гитлеровской Германии в составе армий наших союзников, немало выходцев из Советского Союза прошли через ад канцлагерей и фашистского плена. Мы просили бы также поделиться мыслями и об этом, вспомнить пережитое.

Принять участие в викторине могут зарубежные соотечественники и члены их семей. Ответы можно присылать на любом европейском языке.

Для победителей учреждены следующие призы:

Первый — один. Приглашение Белорусского общества «Радзіма» посетить нашу республику, срок поездки — 10 дней.

Вторых — два. Ценные подарки.

Третьих — пять. Наборы бело-

руских сувениров или художественные альбомы о Белоруссии.

Пять поощрительных призов — книги.

Ответы на вопросы викторины присылайте по одному из следующих адресов:

БССР, г. Минск, ул. Захарова, 23. Белорусское общество «Радзіма».

БССР, г. Минск, Ленинский проспект, 44.

Редакция газеты «Голас Радзімы».

Ответы принимаются до 31 апреля 1985 года.

Результаты викторины и имена победителей будут опубликованы в газете.

ПРЕЗИДИУМ БЕЛАРУССКОГО
ОБЩЕСТВА «РАДЗІМА»
РЕДАКЦИЯ ГАЗЕТЫ
«ГОЛАС РАДЗІМЫ»

САША па прывычцы працягнуў рана. Лежачы на спіне і перабіраючы ў памяці мінулае, ён кожны дзень быў заклапочаны адным: як пазбавіцца ад панурага стану, выкарабкацца з гэтага, як здавалася, безнадзейнага становішча? Яно пагаршалася яшчэ ўсведамленнем таго, што ён ніколі не зможа працаваць. А яго цягнула штосьці рабіць, чымсьці займацца. Бо з дзяцінства прывык працаваць.

Яму было да слёз крыўдна. На гэту праклятую вайну, на сябе.

Стаяла празрыстая красавіцкая раніца. Апошнія тыдні 1210-ты стралковы полк 33-й арміі 1-га Беларускага фронту, у якім служыў Аляксандр Жыткоў, штурмаваў Берлін. Фашысты з усіх сіл абаранялі сваё лагава, шалёна адбівалі атакі нашых войск. Даводзілася весці бой, можна сказаць, за кожную вуліцу, за кожны дом, за кожны крок.

Кожная атака па-свойму памятная для салдата. І не толькі хвалюючым чаканнем, якое натуральна прыходзіць да кожнага. Такія моманты асабліва запамінаюцца яшчэ таму, што чалавек як бы трапляе ў нейкую невядомасць, калі не ведае, застанецца ён жывы ці гэты бой будзе для яго апошнім. Якія гэта цяжкія хвіліны! Лепш бы ведаў чалавек, як, дзе і калі здарыцца тое самае — самае страшнае... Але хіба тады было б лягчэй? На тое ён і чалавек, каб пастаянна пра штосьці думаць, перажываць, хвалявацца.

Саша Жыткоў спецыяльна не падлічваў, колькі разоў быў у атаках, але добра памятаў, што кожная з іх запаміналася якім-небудзь яркім эпізодам. У памяці хутка, як адрыўны каляндар, перагортваў ён увесь свой нядоўгі баявы шлях. Памятаў першую атаку проці ён ужо дзейнічаў з разлікам, больш акрэслена ўсведамляючы, што да чаго. А ў трэцяй і зусім адчуў сябе бывалым, які ўжо досыць панюхаў пораху, салдатам. Цяпер ён ішоў у атаку не проста аслеплены нястрымнай злосцю і нянавісцю да ворага, а з жаданнем адпомсціць фашыстам, зберагчы тое, за што аддалі і аддаюць сваё жыццё яго таварышы.

Заставаліся лічаныя дні да перамогі. Яна была зусім, зусім блізка... Таму асабліва балюча было бачыць, як побач гінулі байцы. Крыўдна, столькі прайсці вогненнымі дарогамі вайны і не дачакацца таго дня... Але вайна ёсць вайна...

Ён гнаў ад сябе надакучлівыя думкі. Загінуць тут, у Берліне, не дажыўшы да перамогі? Употаў ён па-спраўдному зайдросці тым людзям, якія будуць жыць пасля вайны. А як хацелася застацца жывым! Няхай нават калека, але толькі жывым...

...Той красавіцкі дзень выдалася светлы, празрысты.

Другія суткі рота аўтаматчыкаў вяла баі ля невялікай плошчы. З процілеглага боку праціўнік адказваў шквальным прыцэльным агнём. Здавалася, нацягні нітку, і яе тут жа зрэжа кулямётная ці аўтаматная чарга.

А плошчай авалодаць трэба было абавязкова. Цаной любых намаганняў, любых страт. Ад гэтага залежала далейшы рух наперад.

Сотні снарадаў і мін са свістам і выцём прашывалі паветра, рваліся зусім побач, уздымаючы фантаны зямлі, чадзячы смуродам. Яны клаліся паблізу часта і густа, вакол бушаваў нязмоўклі грукат. Магчыма, менавіта тады ён упершыню адчуў страх за сябе, за сваё жыццё...

Прайшло некалькі пакутлівых, бясконца доўгіх хвілін. Агонь не сціхаў. Навокал усё шалёна грымела і гінула ў ды-

ме, у жоўтых успышках разрываў. Здавалася, што ўсе снарады месяца зямлю, бы знарок, толькі вакол яго.

Артиллерийская падрыхтоўка працягвалася нядоўга, але за гэты час Жыткоў столькі перажыў, колькі за ўсю вайну яшчэ не давялося.

Перастрэлка не спынялася ўвесь дзень. Зусім побач, здавалася, ля самага яго вуха, бухалі гарматы, разрываліся міны, стракаталі кулямёты.

К вечару шквал агню яшчэ больш узмацнеў. Барвовы заход сонца зацягнуў горад крывавай коўдрай. Змрок усё шчыльней ахутваў зямлю, на вачах зацягваўся цемрай мост, раствараліся ў ночы сілуэты высокіх дамоў. І ў гэтай ночы было штосьці таямнічае і загадкавае. Велі-

жа ўскокваў і зноў кідаўся наперад. Так рабілі і іншыя аўтаматчыкі.

Мышцы быццам здранцвелі, стала цяжка дыхаць.

Ён шпурнуў наперад гранату. Яна ўзарвалася ля самай сцяны. Кулямёт змоўк.

— Наперад! — амаль над вухам пачуўся рэзкі голас камандзіра роты, і цяжкі тупат ног панёсся па плошчы. Саша таксама ўскочыў і, не разбіраючы дарогі, кінуўся ў цемру. Раптам зусім побач нехта крыкнуў:

— Лажыся! Яны ўпалі разам. Хто гэта быў, Саша не разгледзеў. Ды і ці не ўсё роўна, з кім ляжаць на асфальце?

З аглушальным трэскам наперадзе ўскінуліся выбухі і — раз! раз! раз! — пакаціліся па

ледзь чутна прашаптаў:

— Сястрыца... родная... Дзе я?

— Лажы, міленькі, лажы... У медсанбаче ты... У сваіх.

— Слухай... Ці вельмі мяне параніла?.. Ай!

— Лажы, лажы... — адваля вочы дзяўчына і цяжка ўздыхнула: — Бедненькі мой!..

Дзяўчынка схілілася над ім, зазірнула ў яго спакутаваныя ад болю вочы і таропка загаварыла, быццам апраўдваючыся:

— Толькі ты не турбуйся... Лажы сабе і маўчы. Табе нельга многа гаварыць. Я і так усё зразумею. Ты не бойся. Тут цябе вылечаць...

Паступова свядомасць праяснелася. Шум і трэск у галаве сталі сціхаць.

Але чым радзей грымелі выбухі, якія абуджалі яго да

неяк па-асабліваму прыцмокаючы пультымі губамі.

А што ў яго было наперадзе? Нічога добрага... А ўсё-ўсё лепшае, што ён ведае, што ён перажыў, засталася там, за мяжой той памятнай раніцы 22 чэрвеня 1941 года...

Была раніца, калі Аляксандр з бацькам, выйшаўшы са шпіталю, накіраваліся ў бок Крамля. Ісці было недалёка, і яны вырашылі прайсціся пехатою. Дзень стаяў пагодлівы, сонечны. З неба струменілася мяккая цеплыня, лёгкі ветрык абываў твар, рукі.

Бацька ўзяў быў Аляксандра пад руку, але той рашуча адмакнуўся: не трэба! — і, цяжка ступаючы, паволі пайшоў да выхаду.

Вуліцы Масквы, абмытыя першым веснавым дажджом, выглядалі неяк асабліва прыгожа і весела. Па тратуарах ішлі-спяшаліся нечым заклапочаныя людзі. Нязвыкламу чалавеку тут не проста было прайсці спакойна праз густы натоўп прахожых. А як жа яму, Аляксандру, на пратэзах! Глядзіш, штурхне, няхай нават незнарок, які-небудзь шалопут, і паляціш носам. Ды і старому бацьку цяжка. Па сваёй вясковай звычцы бацька ледзь не кожнаму стрэчнаму даваў дарогу ці абыходзіў яго бокам. Смешна было Аляксандру глядзець на гэта. Ён падхапіў бацьку пад руку, і яны разам сышлі на ўзбочыну дарогі, пайшлі паволі, свабодна.

Ваенны шпіталь знаходзіўся тады на Прэображэнскай плошчы, лічы, у самым цэнтры Масквы. Ісці да Крамля было недалёка.

Прама па вуліцы Горкага яны выходзілі на Красную плошчу. Яшчэ здалёк паказаліся высокія шпілі вежаў Крамля, купалы сабораў, храма Васілія Блажэннага.

Вуліца ўлілася ў плошчу. Яны перасеклі яе і апынуліся ля самага Маўзалея.

— Бацька, добра запомні ўсё да па Маскве. Цяпер, пасля доўгай разлукі, ім хацелася пабыць вольна, аддыхаць, разам, каб пагаварыць аб усім, што набалела ў кожнага на душы за гэты час параспытваць і парасказаць пра ўбачанае, перажытае.

Ішоў май, і ў шуме і бляску пасважэлай Масквы ўсё неяк асабліва востра ўспрымалася.

Ідучы побач з бацькам, Аляксандр спрабаваў асэнсаваць, прывесіць ў лад свае пачуцці. «Радасць? Вядома, падумаць толькі!.. Бацька з-пад самай граніцы з Польшчай дабраўся сюды. Але ж, бач, не малады ўжо... Ды і не ездзіў ён, вядома, раней, пры цары ды панах, па чыгунцы. А глядзі ты, у самую Маскву дзеля яго, сына свайго, прыехаў!.. Значыць, балюча бацькоўскаму сэрцу, калі ў такую дарогу сабраўся... А ты што, сыночкі! Малады ж, здаровы як вол, няхай сабе і без ног... Але пра бацьку-маці нават і не падумаў. Усё пра сябе, пра сваю хваробу журыўся... А ім, старым, думаеш, лягчэй? Толькі не забылі яны пра цябе... За тысяччу вёрст, лічы, прыехаў бацька. Так што рашай, Саша, як табе цяпер быць, куды падацца... Не пісаў жа ты ім, дзе знаходзішся, а самі знайшлі!.. Значыць, патрэбны ты ім...»

То раптам апаноўвалі іншыя думкі.

«Ну, добра. Паеду дадому, у вёску. А чым памагу? Без ног жа... Як буду за плугам хадзіць? Ага, не змагу! Дык навошта я там патрэбны? Хто мяне, дармаеда, карміць будзе?.. Атрымліваецца, дадому мне ніяк нельга... Лепш ужо тут заставацца... Ці дзе-небудзь у горадзе ўладкавацца? Хутка ж гатовы шавец буду...»

К вечару яны выйшлі да набярэжнай Масквы-ракі. Ад вадзі адрозна дыхнула халадом. У празрыстай вачэрняй вадзе жоўтымі стрэламі разбяталася аранжавае святло берагавых ліхтароў.

(Працяг будзе).

Застаюся жыць!

Мікола ЖЫЛІНСКІ

зарнымі чорнымі глыбамі ўзвышаліся наперадзе, у цемры, цагляныя будынкi.

Лежачы на дне рова, што падступаў да самага моста, Аляксандр Жыткоў чуйна прыслухоўваўся да начных выбухаў. Скрозь грукат разрываў, якія ўжо не здаваліся такімі страшнымі, як спачатку, сярэд агульнага шуму ён ясна ўлавіў магутны гул матораў. Але ўсё ніяк не мог разабраць, з якога боку сюды далятаў гэты страшэнны грукат.

Спачатку з трывогай, а затым бомбавых выбухаў і трэск кулямётаў, быццам не яны цяпер уладарылі над ім, а сам ён набываў над імі сілу.

Побач застрэкатаў аўтамат. Жыткоў прыўзняўся на локцях: справа, за некалькі крокаў ад яго, хтосьці біў у цемру кароткімі чэргамі. Злева па маставой прагрукатаў танк, на хадзе выстраліў і знік у цемры.

Хаваючыся за насыпам, Саша Жыткоў з групай аўтаматчыкаў прабіраўся, сагнуўшыся, па канаве, каб заняць баявую пазіцыю і знішчыць кулямётныя гнёзды.

Саша даўно прыкмеціў, дзе ўспыхваюць жоўтыя агеньчыкі. Ён стаў бегчы наперад рыўкамі. Прабываўшы некалькі метраў, упадзе, ускочыць і зноў бягом. Ён усё бліжэй падбіраецца да кулямёта. Адлегласць паміж імі скарачаецца. Вось ён ужо выразае бачыць кулямёт, што палівае агнём з-пад сцяны цаглянага будынка. Вонкі выглядвае тупы яго ствол.

Раптам узвілася чырвоная ракета: атака!

І ўсё адразу прыйшло ў рух. Наперадзе па вуліцы рушылі вялікія гарбатыя танкі, прыкрытыя зверху мяшкамі з пяском. Злева за танкамі беглі аўтаматчыкі.

— Наперад! Наперад! — неслася над плошчай.

Адзін з танкаў разам з аўтаматчыкамі ўжо амаль пракочыў мост, калі, падбіты фаўстпатронам, як вогненны таран, урэзаўся ў вуглавы будынак. Моцны выбух узрушыў паветра. На зямлю паляцелі абломкі цагляных сценаў, глыбы арматуры.

Непадалёку ўзарваўся снарад. Саша адчуў, як яго нешта аглушыла, паваліла на зямлю. Па спіне забарабаніла чымсьці дробным, але цвёрдым. Ачунуўшыся, ён тут жа ўскочыў, пабег, прыгнуўшыся, зігзагам, часам прабіраючыся паўзком. Пры выцці мін і снарадаў уціскаўся галавой у зямлю, але тут

плошчы. У нейкае імгненне Жыткоў адчуў, як сутаргава тузанулася цела салдата, які ляжаў побач. Яшчэ не ўсведамляючы, што адбылося, але адчуваючы, што здарылася нешта непараўнае, прыўзняўся, зірнуў на забітага суседа і адразу ж ускочыў, забыўшыся пра небяспеку. Змешанае пачуццё горкай крыўды і жалю да байца вярэдзіла душу. Ён усведамляў, але дакладна яшчэ не мог вызначыць, дзе быў пачатак і канец таго, што адбылося, што магло адбыцца і з ім самім. І толькі цяпер заўважыў, што

Над плошчай вісела ракета. У жаўтаватым змроку зарыва Жыткоў убачыў, што баец глядзіць на яго, не маргаючы, расшыранымі зрэнкамі. І пахне ён свежай крывёю, ад чаго Саша станавілася моташна. Хацелася адварнуцца, пайсці, каб не бачыць забітага. Але нейкая сіла стрымлівала яго.

Адным рыўком ён устаў, трымаючы на руках таварыша, і пакрочыў наперад, насустрач выстралам.

Саша паспеў зрабіць усяго некалькі крокаў, калі ззаду нешта коратка, як летні прыруч, трэснула. Бліснула полымя, пачуўся аглушальны выбух. Адразу ж моцна ўдарыла яму ў спіну. Быццам спатыкнуўшыся, ён пахіснуўся, утрымліваючы перад сабой ношу, але ззаду зноў ударыла невядомая сіла так, што ён, каб не ўпасці, паспешліва зрабіў некалькі крокаў і праваліўся ў бездань...

Апрытомнеў Жыткоў ад дзікага тупога болю, які агнём разліваўся па ўсім целе. У вухах стаяў прыглушаны трэск аўтаматных чэргаў, грукат танкаў, выбухі мін і снарадаў. Ён успрымаў гукі бою так, быццам яны даносіліся аднекуль з невядомага далёку.

Жыткоў злёгка паварушыўся. Зноў адчуў пжальны боль і толькі тады зразумеў, што жывы. Ён з хрыпам уздыхнуў, удушліва закашляўся і страціў прытомнасць...

А калі ачунуўся, то скрозь бялесую заслонку ўбачыў навіслую столь пакоя і адчуў на твары чыйсьці пшчотны дотык. Над ім схілілася незнаёмая дзяўчына, прыціснуўшы да лоба сваю маленькую далоньку.

Першая думка апякла свядомасць: няхай хоць што, толькі б застацца жывым...

Ён аблізаў перасохлыя вусны, шырока расплюшчыў вочы і, не пазнаючы свайго голасу,

жыцця, тым слабейшым станавіўся ён сам і тым больш ён непакоіўся за сябе.

Думкі яго былі блытаня і кароткія, наплывалі адна на адну і знікалі. У яго няяснай свядомасці праносіўся то зялёны луг, то блакітнае неба, то шалёныя аўтаматныя чэргі. Усё кружылася. Невыразныя, ліхаманкавыя думкі праносіліся імкліва, балюча абпальваючы сэрца, душу, усю яго істоту.

«Няўжо адхадзіў сваё? — у пахаджку. Во адляжуся тут крыху, падляжуся — і дадому. Там жа мяне чакаюць...»

Барвова-чырвоны ў паўдзённым святле, ля яго стаяў доктар. Жыткоў паспрабаваў з ім загаварыць. Усё яшчэ аблытаны абрыўкамі кашмару, ён не мог зразумець, што з ім.

— А? Я спаў, доктар? — запытаў ён, міргаючы.

— Так, спалі.

— Доўга?

— Не, з паўмінуты.

— Усяго толькі?.. Ох і стаміўся я. Увесь час ніцца пустая плошча... І я з аўтаматам бягу насустрач фашыстам...

Пажылы ўрач-хірург, нахіліўшыся над яго нагамі, насунуў бровы, уважліва аглядаў раны. Выпрастаўшыся, сказаў штосьці коратка, уладарна. У палаце ўсе адразу заварушыліся, сталі выходзіць.

— Будзем рыхтаваць да аперацыі. Цяпі, браток. Іншага выйсця няма, — сказаў хірург.

Жыткоў пакорліва ляжаў, адчуваючы, як штосьці гарачае апякае яго ногі. Ён то ачомваўся, то зноў правальваўся ў цяжкія забыццё. Часам ён мармытаў нешта бязладнае, недарэчнае, клікаў некага, плакаў і скрыгатаў зубамі.

Скрозь мроіва пачуў голас хірурга:

— Ну, як тут ваш асілак, Тамарачка? Ох і малайчына хлапеч! Цяпер ён напэўна выжыве!..

Саша адчуў, як чыясьці мяккая рука лягла на яго лоб і хвалюючае цяпло пшчотнага жаночага дотыку разлілося па ўсім целе...

Вочы ў яго былі закрыты і на доўгіх вейках блішчэлі слёзы, быццам ён стаміўся плакаць і заснуў.

Калі Тамара нахілілася над ім, то ўбачыла, што ён зусім яшчэ хлапчук.

Яна ўсміхнулася яму:

— Не адчайвайся, хлопец. Усё ў цябе яшчэ наперадзе... Тамара гаварыла нараспеў,

БЫЎ ВЕРНЫМ ПРАЎДЗЕ

ДА 85-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ МІХАСЯ ЛЫНЬКОВА

Паўстагоддзя Міхась Лынькоў быў у цэнтры нашага літаратурнага і грамадскага жыцця (сваё першае апавяданне апублікаваў яшчэ ў 1926 годзе). Сын чыгуначніка, па адукацыі настаўнік, ён змагаўся за рэвалюцыю ў грамадзянскую вайну, быў адным з кіраўнікоў пісьменніцкай арганізацыі БелАПП, а затым сакратаром аргкамітэта і старшынёй праўлення Саюза пісьменнікаў БССР. Міхась Лынькоў — удзельнік вызваленчага паходу Чырвонай Арміі ў Заходнюю Беларусь, а ў гады Вялікай Айчыннай — рэдактар франтавой газеты «За Савецкую Беларусь». Вучоны, пісьменнік, грамадскі дзеяч, акадэмік Лынькоў — гонар беларускай літаратуры. Сёння, перачытваючы зноў яго кнігі, разумееш: калі б Міхась Лынькоў напісаў толькі адзін свой твор — аповесць для дзяцей «Міколка-паравоз», і то назаўсёды застаўся б у нашай літаратуры. Але яму належыць і мноства апавесцяў, апавяданняў, два раманы, літаратуразнаўчыя працы.

З кнігі ўспамінаў пра М. Лынькова «Святло яго душы» паўстае не толькі абаяльны і велічны вобраз выдатнага пісьменніка і цудоўнага чалавека, але і жывая карціна нашага літаратурнага жыцця за многія дзесяцігоддзі.

Творчая спадчына Міхасы Лынькова даўно ўжо належным чынам ацэнена самім народам. Шмат слухага і справядлівага сказана нашай крытыкай і пра моўнае багацце прозы Лынькова, пра яго высокі рамантызм, шырынню светапогляду, жыццёвы і творчы аптымізм. У гэтым выключным аптымізме, у найвялікшай любові да свайго народа і прыхавана таямніца вялікай сілы эмацыянальнага ўздзеяння лепшых твораў Міхасы Лынькова.

Сёння поспехі сучаснай беларускай «ваеннай» прозы вядомыя шырока ў свеце. А своеасаблівай базай для іх сталі тры творы, што нарадзіліся ў хуткім часе пасля Перамогі. Народны пісьменнік Іван Мележ адзначаў: «Можа быць, калі б мне давалося пісаць не ў пяцідзсятую, а ў першую палову стагоддзя, была свая заканамернасць і ў тым, як паказвалі вайну ў першыя пасляваенныя гады, калі адзін за адным пачалі паўставаць «панарамныя» раманы.

У гэтых раманах памяць таго непаўторнага часу, калі сэрцы ўсіх поўныя былі вострым адчуваннем аянінячай радасці доўгачаканай перамогі, маштабнасцю і велічнасцю дасягнутага. Подзвіг народа быў велізарны: вайна абвастрала ў кожным пацупце элітнасці, з'ядналася з усім сваім народам».

Сярод такіх твораў адно з самых пачасных месцаў належыць чатырохтомнаму раманы-эпапеі Міхасы Лынькова «Векапомныя дні», які пісаўся на працягу пятнаццаці гадоў і якому

была прысуджана Дзяржаўная прэмія БССР.

Пераказаць фэбулу такога шырокафарматнага мастацкага палатна ў некалькіх абзацах проста немагчыма. Раман прысвечаны падзеям Вялікай Айчыннай вайны, усенароднай барацьбе з фашысцкімі акупантамі на Беларусі. І галоўная яго ідэя — гэта ідэя несмяротнасці, непераможнасці народа, які адстойвае жыццё ўсяго чалавецтва.

У рамане няма так званых галоўнага героя, які рухаў бы сюжэт, хоць у цэнтры многіх падзей стаяць рэальныя гістарычныя асобы такога маштабу, як падпольшчык, партызанскі камандзір Канстанцін Заслонаў і таксама партызан, партыйны дзеяч Васіль Казлоў (у рамане ён пад імем Саколча). Але раман гэты — не белетрызаваная біяграфія рэальных, хай сабе выключнага гераізму, людзей.

Пры ўсім сваім рэалізме і вернасці праўдзе жыцця Міхась Лынькоў, мастак гераіка-рамантычнага складу, імкнецца стварыць вобраз цэлага народа, паказваючы яго самых розных прадстаўнікоў, не скажваючы ні жыццёва-гістарычнай, ні мастацка-філасофскай праўды.

А мастацкая праўда ёсць толькі там, дзе створаны запамінальныя паўнакроўныя чалавечыя характары. І колькі ж іх тут, выпісаных то з гуарам, то з пшчотай ці захапленнем! Але ўсюды з павагай і любоўю да простых людзей. Селянін Селівон Лагуцька, ляснік Астап Канапелька, рабочы-чыгуначнік Саўка Чмаруцька, іх дзеці Надзя Канапелька і Міша Чмаруцька, падлеткі Васілька і Пілтык, нават многія эпизадычныя персанажы застаюцца ў памяці. Паравозныя машыністы, качагары, рабочыя дэпо, сяляне (ад старых дзядоў да падлеткаў), урачы, настаўнікі, інжынеры, юнакі, дзеці — цэлая народная армія, што ўзнялася супраць акупантаў, паўстае перад намі ў сваім шматфарбным, шматгалосым абліччы. Міхась Лынькоў дабіўся ў многім таго, да чаго імкнецца любая вялікая

эпапея «Векапомныя дні» — адна з першых спроб асэнсавання перажытага народам у гады Вялікай Айчыннай вайны. З той пары беларускі ваенны раман прайшоў доўгі шлях эвалюцыі і ўдасканалення. Сёння творы Васіля Быкава, Алеся Адамовіча, Івана Пташніківа, Івана Чыгрынава, Янкі Брыля і многіх іншых беларускіх пісьменнікаў складаюць гонар нашай літаратуры. Псіхалагічная завостранасць, філасофская глыбіня з'яўляюцца характэрнымі рысамі гэтых твораў, чаго, магчыма, у нейкай ступені не хапае раманы Міхасы Лынькова. Але нягледзячы ні на што, гэта твор сапраўднай вялікай літаратуры, бо ў ім ёсць галоўнае — слаўная талстоўская «думка народная».

Генадзь ШУПЕНЬКА.

СЯРОД НАЙБОЛЬШ ВЫДАТНЫХ ІМЕН

Аматараў мастацкай літаратуры зацікавіць 16-ты выпуск «Літаратурнага календара» за 1983 год, які выйшаў на нямецкай мове ў выдавецтве «Аўфбау-ферлаг» (ГДР). Характэрна, што ў ім адзначаны даты (ад адной да сямі на кожны дзень з 53-х тыдняў 1983 года) — дні нараджэння і смерці найбольш выдатных прадстаўнікоў сусветнай літаратуры, у тым ліку рускай, беларускай і ўкраінскай. З беларускіх пададзены дні нараджэння Васіля Быкава і Петруся Броўкі.

У календары змешчана шмат рэпрадукцый карцін, малюнкаў, гравюр, фатаграфій, якія адлюстроўваюць асобныя моманты з жыцця тых ці іншых слаўнасцей або служаць у якасці ілюстрацый да іх твораў.

На старонках, адведзеных 40-му тыдню года (з 26-га верасня па 2-е кастрычніка), змешчаны аўтапартрэт Францыска Скарыны. Тут жа, у біяграфічнай дэведцы, дзеяца высокага ацэнка друкарскай, асветніцкай і грамадскай дзейнасці нашага земляка, у прыватнасці, гаворыцца наступнае: «Беларускі гуманіст Францыск Скарына адносіцца да таго згуртавання

вучоных, якое ў грамадскай свядомасці еўрапейскага ўвасоблена вядомымі фігурамі Эразма Ратэрдамскага, Альда Мануцыя або Філіпа Меланхтона. Нарадзіўся ён у 1490 годзе ў традыцыйна багатым горадзе Полацку ў сям'і купца, потым вывучаў у Кракаве вольныя мастацтвы і атрымаў у 1512 годзе ў Падуі ступень доктара медыцыны. У 1517 годзе Францыск Скарына заснаваў у Празе друкарню, якую пазней перавёў у Вільню. Ён надрукаваў у агульнай складанасці 48 кніг, якія змяшчалі яго пераклады пісанняў старога і новага завету. Яго выданні, багата ўпрыгожаныя віньеткамі і ілюстрацыямі, ні ў чым не ўступаюць нямецкім выданням таго часу. Скарына памёр каля 1551 года ў Празе. Пераклад Скарынам бібліі меў вялікае значэнне для далейшага развіцця беларускай літаратурнай мовы, ён садзейнічаў таксама секулярызацыі духоўнага жыцця на яго радзіме».

Выхад у свет гэтага календара — яшчэ адно сведчанне таго, што ў ГДР расце цікавасць да беларускай літаратуры і культуры.

Анатоль ЛІТВИНОВІЧ.

ПРЭМ'ЕРЫ, ВЫСТАЎКІ, СУСТРЭЧЫ

ВІНШАВАННІ ЮБІЛЯРА

Нядаўня сустрэча Максіма Лужыніна са студэнтамі і выкладчыкамі Мінскага педагагічнага інстытута імя Горкага была асабліва запамінальнай для ўсіх удзельнікаў вечара. Яны сабраліся, каб павіншаваць з 75-годдзем вядомага паэта і празаіка, публіцыста і гумарыста, перакладчыка, аўтара кінасцэнарыяў.

Вёў вечар сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі В. Зуднік.

Юбіляр прачытаў для гасцей свае новыя вершы. У другой частцы вечара адбыўся вялікі святочны канцэрт.

ПЕСНЯ ЗМАГАЕЦА ЗА МІР

Прысвечанай 40-годдзю Перамогі над фашызмам.

Аўтары пабудавалі свой фільм на спалучэнні нумароў новай антываеннай праграмы вакальна-інструментальнага ансамбля «Песняры» з кадрамі ваеннай хронікі тых далёкіх гадоў змагання. У карціну ўключаны таксама кадры, якія паказваюць святкаванне 40-годдзя з дня вызвалення Савецкай Беларусі ад гітлераўцаў у Мінску і крэпасці-героі Брэсце.

ПРЫСВЯЧАЕЦА ПІСЬМЕННИКУ-ПАТРЫЁТУ

У Магілёўскім абласным тэатры драмы і камедыі ў Бабруйску адбылася прэм'ера спектакля па п'есе маладага беларускага драматурга Алеся

Асташонка «Камедыянт, альбо Узнёслаць сумнае надзеі», прысвечанай В. Дуніну-Марцінкевічу, імя якога носіць тэатр.

Рэжысёр-пастаноўшчык — М. Кавальчык.

ВЯРТАННЕ ДА ВЫТОКАУ

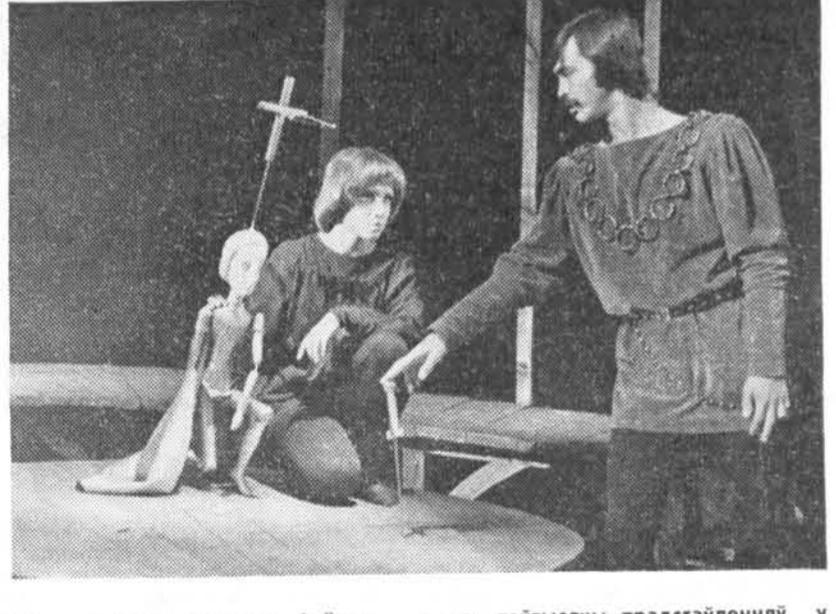
Выдавецтва «Современник» у сувязі з 50-годдзем Саюза пісьменнікаў СССР выпусціла пазытыўную анталогію «Цудоўны наш саюз», у якой знаёміць з творамі паэтаў, што прымалі ўдзел у рабоце Першага з'езда СП СССР.

Поруч з іншымі ў кнізе прадстаўляюць

УСЕСАЮЗНЫ ПАКАЗ «БЕРАГА»

Добрай традыцыяй стала правядзенне ўсеаюзных прэм'ер найбольш значных фільмаў, што выпускаюцца на экран. Адбылася чарговая з іх. У кінатэатрах рэспублікі дэманструецца мастацкая двухсерыйная кінастужка «Бераг», створаная на студыі «Масфільм» пры ўдзеле заходнеберлінскай фірмы «Альянс Фільмапрадукцыён» і тэлебачання ФРГ на матывах аднайменнага рамана лаўрэата Ленінскай прэміі Юрыя Бондарова.

У фільме востра ставяцца надзённыя праблемы нашага часу, гучыць публіцыстычны роздум аб вайне і міры, адказнасці кожнага за далейшы лёс планеты.

Звычайна адно з самых яркіх уражанняў дзяцінства — ляльчыны тэатр. Колькі радасных імгненняў перажывае там маленькі чалавек, колькі разумных і добрых урокаў атрымлівае! Дзіцячы, юнацкі тэатр павінен быць не толькі ўсемагнутым чараўніком, які завядзе ў казку, але і выхавацелем, прынцыповым настаўнікам у жыцці. Менавіта так і разуме-

юць сваю ролю артысты, рэжысёры, мастакі Дзяржаўнага тэатра лялек БССР у Мінску. Ужо больш за сорак гадоў ён запрашае на свае прадстаўленні дзяцяч, якая з'яўляецца яго галоўным гледачом, вучыць малых дабру, спагадзе, сумленнасці. Але ёсць у рэпертуары тэатра назвы, якія не пакінуць аб'якавым і заўзятага дарослага тэатрала. Сёння на яго

афішы — сусветна вядомыя імёны: А. Пушкін, М. Ляскоў, А. Уайльд, Я. Гашак, Х.-К. Андэрсен, творы беларускіх драматургаў, лепшых савецкіх аўтараў. Нездарма білеты на спектаклі гэтага творчага калектыву не залежваюцца ў тэатральных касах. І гэта ў той час, як артысты даюць

эмаль паўтысячы прадстаўленняў у год. У тэатра лялек — шмат паклоннікаў. НА ЗДЫМКАХ: Алег МІКАЛАЙЧЫК майструе лялькі; персанажы са спектакля «Дзед і жораў»; сцена са спектакля па п'есе Ж. Ануя «Жаваранак». Ролю Жанны д'Арк выконвае Л. НЕМАГАЙ.

Фота А. ГУРЧАНКОВА.

ВУЧОНЫЯ ЁДАКЛАДНЯЮЦЬ ПЫТАННЕ АБ ДАТАВАННІ «СЛЕДАВІКОЎ»

ЗАГАДКАВЫЯ КАМЯНІ

Культу камянёў быў шырока распаўсюджаны ў беларусаў. Бываюць паданні, што некалі камяні, як жывыя істоты, раслі, множыліся. Некаторыя з іх нават мелі свае імёны: Кравец, Сцяпан, Змяіны камень, Чортаў ступень, Святы камень і г. д. Славліся камяні Дзям'ян і Мар'я каля вёскі Пярэжыр Пухавіцкага раёна. У старыя часы да іх неслі палатно, грошы, цялят, парасят. Дзяўчаты, просячы сабе жаніха, прыносілі камяню пярэсценак альбо некалькі пацерак. Лічылася, што гэтыя камяні маюць магічную сілу, лечаць хворых.

Шмат у Беларусі і валуноў з рознымі знакамі, крыжыкамі, надпісамі і малюнкамі. У пісьмовых крыніцах ад 1582 года згадваецца нейкі Чортаў камень. У адной з мясцін Мядзельшчыны ў мінулым, напрыклад, ушаноўвалі старажытныя зерняцёрку. У вёсцы Камень Вілейскага раёна знаходзіцца камень у выглядзе званна. На ім надпіс — «Воротишин хрест» і малюнак крыжа. Надпіс гэты датуецца XII стагоддзем.

Асаблівую цікавасць маюць валуны з адбіткам ступні чалавека. Трапляецца ў асноўным па два сляды, а зрэдку нават і па тры. Амаль аб кожным з такіх камянёў ёсць легенды. На Віцебшчыне камень з адбіткам ступні нагі знаходзіцца ля ракі Дзвіны, пры Пушкарскіх парогам. Існавала легенда, што тут жыла дзяўчына-волат, якая ў адзін крок пераступала ўсю раку Дзвіну. Толькі раз

яна спатыкнулася і наступіла на гэты вялізны камень, на якім застаўся адбітак яе нагі. Сустрэкаюцца і камяні з выявамі слядоў жывёл.

У Беларусі зараз вядома ўжо больш за паўсотні такіх камянёў-следавікоў. След уяўляе сабой імітацыю босай ступні ці ў абутку. Памеры следа звычайна натуральныя, а глыбіня 1—2 сантыметры.

Каля Радашковіч вядомы камень са следам аленя, а каля вёскі Журавец у Асіповіцкім раёне ёсць валун з гладкай паверхняй, на якой выбіты сляды мядзведзя, зайца, лісіцы і ваўка. Па паданню, камень ляжыць тут з таго часу, калі ён быў мяккі і кожны звер, які прабягаў міма, пакідаў след сваёй лапы.

Камяні-следавікі — гэта асабліва катэгорыя старажытных помнікаў, свайго роду спецыфічная разнавіднасць петрогліфаў. Дарэчы, першым звярнуў увагу на камяні з выявай следу чалавека яшчэ гісторык Герардот (V ст. да н. э.). У сваіх нарысах аб старажытнай Скіфіі як славутасць ён адзначыў «ступню Геракла» ў скале на беразе Днястра і падкрэсліў, што мясцовае насельніцтва пакланялася скале і шанавала след.

Цікава адзначыць, што ў этнаграфічнай літаратуры вядомы звесткі аб тым, што ў Беларусі сустракаліся знакі ступні чалавека, выразаныя на кладах праз рэчку альбо на дошчачках, раскіданых у вёсках сярод вуліцы, каб вясной і восенню можна было прайс-

ці. Беларускі даследчык М. Мясешка выказаў думку, што гэтыя сляды сведчаць пра панаванне ў беларусаў павер'я, па якому душа пасля смерці доўга ходзіць па свеце, пакуль не знойдзе спакой. Таму кладка ці дошчачкі быццам бы павінны паказваць ёй шлях.

Вядомыя савецкія вучоныя А. Фармозаў і В. Раўданікас, якія вывучалі кампазіцыі са слядамі, звязвалі выявы чалавечых ступняў і звярыных слядоў з магічнымі паляўнічымі абрадамі, але дапускалі таксама, што гэта маглі быць сімвалічныя выявы багоў ці герояў. Выказваліся думкі, што сляды паказвалі кірунак дарог, месцы палявання, адначасна межы плямён. Былі таксама думкі, што сляды на камянях высякаліся жарнасекамі.

У апошні час распаўсюджана думка, што знакі ступні чалавека, высечаныя на камянях, — гэта праўленне стара-

жытнага культу антрапаморфнага сонечнага бога, што ідзе па Сусвету, прыносіць святло і даруе ўрадлівасць. З распаўсюджаннем хрысціянства царкоўнікі прыстасоўвалі старажытныя культуры да сваіх мэт. Так з'явіліся паданні аб слядах розных святых. Старажытныя вераванні прынялі толькі іншыя формы.

Пакуль што канчаткова пытанне аб датаванні «следавікоў» не вырашана, але несумненна, што яны высечаны ў дэкай старажытнасці і звязаны з вераваннямі нашых продкаў. Падрабязней пра гэтыя помнікі можна будзе гаварыць пасля правядзення каля камянёў археалагічных раскопак, збору і апрацоўкі паданняў, у якіх часта захоўваюцца адгалоскі старажытных вераванняў ці рэальных гістарычных падзей.

Людміла ДУЧЫЦ,
Эдвард ЗАЙКОЎСКИ.

НА ЗДЫМКУ: камень-следавік ля вёскі Красулі Шчучынскага раёна.

Рэдкі госьць не ўсміхнецца, зірнуўшы на забаўныя драўляныя фігуркі царцей, якімі населена кватэра загадчыка кафедры Віцебскага медыцынскага інстытута прафесара Алега Даўгяля. Больш за 200 мініяцюр выразаў у вольны час Алег Георгіевіч. Урач, доктар навук, ён не верыць, вядома, у нячыстую сілу, але затое верыць у чароўную сілу мастацтва. Свае работы прыносіць і ў клініку — дорыць сваім пацыентам вясё-

лыя мінулы сустрэчы са сваімі творамі. Добры настрой — лепшае лякарства, лічыць прафесар.

Нярэдка можна ўбачыць Алега Георгіевіча і з мальбертам. Яго маляўнічыя пейзажы патэтычныя, натхнёныя, прасякнуты любоўю да роднай прыроды.

НА ЗДЫМКУ: Алег ДАЎГЯЛЯ са сваёй калекцыяй.

Фота А. ЦАРЛЮКЕВІЧА.

РАБІНЕ...»

Марыла рабіна да дуба перабрацца, ды так і застаўся качацца на ветры адна. Гэта было ў песні.

А вось у Гомелі каля дома нумар дзесяць па вуліцы Бочкіна рабінка дзень і ноч перашэптываецца з лістотай старой ліпы, у развілцы якой на трохметровай вышыні яна і паднялася. Сёлета вясной дрэўца ўпершыню зацвіло, а потым на ім зачырванелі дзве першыя гронкі.

ЛЕГЕНДЫ НАВАГРУДСКАГА КРАЮ

Непадалёку ад вёскі Байкі, што на Навагрудчыне, ёсць гара, якую мясцовыя жыхары чамусьці называюць замкам. Гавораць, што некалі да гэтага месца выходзіў падземны ход з Навагрудскага замка.

Расце на гэтай гары рэдкая кветка — ветраніца лясная. Паводле падання, кветкі — слёзы пахаванай тут дзяўчыны. Бацька пракляў яе за каханне да бедняка. Спрабавалі перасадзіць кветкі-слёзы ў іншае месца, але нідзе яны не прыжываюцца.

Нямала легенд ходзіць і пра Навагрудскі замак, пра возера Свіцязь. Іх выкарыстаў у сваіх творах ураджэнец тутэйшых мясцін вялікі польскі паэт Адам Міцкевіч. Захоўвае і збірае легенды навагрудскага краю дырэктар дома-музея паэта Лілія Усенка.

МЕЛОДЫІ ЧАРОЎНАГА СМЫЧКА

Калі музыкам-аматарам з Макранскага сельскага Дома культуры спатрэбіліся новыя інструменты, далёка ехаць не давялося. Вясковыя звярнуліся да... тутэйшага Страдывары. Так у наваколлі любіўна і паважліва называюць 70-гадовага жыхара вёскі Новыя Боркі Аляксея Дардзюка. Ён — скрыпачны майстар. Адзін з пакояў у яго хаце нагадвае майстэрню. Чаго тут толькі няма! Мноства ін-

струментаў, нарыхтоўка елкі, клёна, ліпы, асіны і бярозы. Якое патрэбна майстэрства, каб з гэтых безгалосых кавалкаў дрэва зрабіць тонкі і пяшчотны інструмент! А жадаючых атрымаць яго вельмі шмат. Таму і прыносіць у Новыя Боркі паштальён пісьмы з заказамі з многіх гарадоў рэспублікі. «Галоўнае — зразумець, што скрыпка скажаць хоча...» — усміхаючыся, гаворыць А. Дардзюк.

Але які майстар стане павяжаць сябе, калі на сваім інструменце не сыграе вясёлую кадрылю. З жадання сыграць і нарадзілася некалі першая скрыпка. Калі ў вёску прыходзіць свята ці то вяселле, нараджэнне дзіцяці альбо дажынкі, Аляксей Нічыпаравіч апрацавае вышываную кашулю, старанна націрае смычок каніфолам і ператвараецца ў нястомнага му-

зыку. Ён любіць быць з людзьмі, дзеліць з аднавяскоўцамі радасць і гора. Быў калісьці батраком — граў на вечарынах такім жа беднякам. Не адно пакаленне вырасла, перажанілася пад спеў чароўнага смычка.

Але мяняецца час — мяняюцца і песні. Цяпер мелодыі сельскага майстра-музыкі — упрыгажэнне канцэртаў, святаў у калгасе.

М. КАЗЛОВІЧ.

(ПОРІ)

МІНЧАНІН Юрый Бабанаў і Кацярына Саба з Румыніі сталі пераможцамі міжнароднага турніру гімнастаў — Кубка Цюніці, які завяршыўся ў японскім горадзе Нагойя.

Беларускі спартсмен апырэдзіў вялікую групу мацнейшых гімнастаў свету, у тым ліку і чэмпіёна лос-анджэлескай Алімпіяды японца Кодзі Гусікіна.

УСЕСАЮЗНЫЯ спарборніцтвы біятлістаў прайшлі ў Новасібірску.

У эстафеце 4×7,5 кіламетра перамагла зборная СССР, за якую выступаў і мінчанін Канстанцін Вайгін.

ПЕРШЫ матч 1/16 Кубка УЕФА правялі футбалісты мінскага «Дынама».

Яны гулялі ў Лодзі (ПНР) з мясцовай камандай «Відзеў». Вельмі цікавы і напружаны паядынак завяршыўся перамогай беларускіх футбалістаў з лікам 2:0. Голы забілі Андрэй Зыгмантовіч і Людас Румбуціс.

Матч у адказ адбудзецца 12 снежня.

БЕЛАРУСКІЯ стралкі заваявалі Кубак ДТСААФ СССР — ДСТ прафсаюзаў на спарборніцтвах, што прайшлі ў Мінску.

Асабліва вызначыўся студэнт Беларускага дзяржаўнага інстытута фізічнай культуры Анатоль Кліменка. У алімпійскім практыкаванні ВП-6 з пнеўматычнай вінтоўкі ён выбіў 588 з 600 магчымых, што на шэсць ачкоў вышэй нарматыву майстра ў шашках прынеслі поспех мінчаніну Аркадзю Плакхіну. Ён заняў першае месца і выйшаў у фінал.

НА СПАБОРНІЦТВАХ па канькабежнаму спорту, якія прайшлі ў Заходнім Берліне, добра выступіў мінчанін Ігар Жалязоўскі.

У мнагабор'і беларускі спартсмен заняў другое месца, уступіўшы толькі рэкардсмену свету канадцу Гаўтэну Бушэ. Ігар Жалязоўскі фінішаваў першым на кіламетровай дыстанцыі.

УСЕ мацнейшыя яхтсмены Беларусі прынялі ўдзел ва ўсесаюзнай Чарнаморскай паруснай рэгате.

З залатымі медалямі вярнуліся з гэтых спарборніцтваў экіпаж «Лятуцага галандца» Аляксандра Шпілюко і Віктара Буданцава. Першае месца таксама занялі Генадзь Страх і Алег Мірон у класе суднаў «Солінг».

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-5, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97,
33-02-80; 33-03-15, 33-16-56,
33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1949